

U raljama pohlepe i profita

Ljiljana Matković-Vlašić

Prošlo je dvadeset godina od Domovinskog rata. Ako usporedimo stanje naše zemlje sa stanjem, primjerice, Njemačke dvadeset godina nakon Drugoga svjetskog rata, ostat ćemo zapanjeni. Jer, Njemačka se već nakon dvadeset godina iz ruševina i pepela pretvorila u prosperitetnu zemlju, a Hrvatska koja i nije bila sva u ruševinama, sve je dalje od nekog istinskog napretka. Zapravo život je u Hrvatskoj za većinu poštenih ljudi sve gori. Svaki dan slušamo horor-priče o otpuštanju radnika, o stečajevima i propadanju poduzeća, o korupciji gotovo u svim segmentima društva, o ciničnosti i nesposobnosti političara, o sve većim porezima, o rasprodaji hrvatske imovine... Tristo tisuća Hrvata boluje od depresije, a taj je broj najvjerojatnije još i veći, jer mnogi trpe ne tražeći liječničku pomoć. U svojem životu nisam nikada vidjela toliko nezadovoljnih ljudi kao upravo sada.

Prave informacije gotovo da i ne možemo dobiti, barem ne u dnevnom tisku. Neke sam novine uvijek rado čitala, ali sada su se pretvorile, usuđujem se to reći, u sadržajno smeće. Nema ni poštenog tjednika, jer su ukinuti oni koji su nešto vrijedili, pa zaista ne pamtim u svojem već prilično dugačkom životu da sam takvu situaciju ikada doživjela. Neki inače sposobni novinari kao da pišu samo po diktatu nečije politike, a ne svoje vlastite savjesti. Za takav prljavi posao vjerojatno su basnoslovno plaćeni. U današnjoj Hrvatskoj nije mi poznat nepristran, čestit medij iz kojeg bih mogla saznati pravu istinu o društvenom, političkom i kulturnom životu. Zato me ugodno iznenadi kad nađem na poneku dobru, nepristranu analizu današnje situacije iz pera nekog hrabrog novinara. To se srećom počelo sve češće događati. Čak je nedavno televizija prenijela užasnu scenu izbacivanja deveteročlane obrtničke obitelji iz vlastite kuće zbog nekakvog duga koji se ne može usporediti s nepotrebnim troškovima privilegirane manjine kojoj pripada i tzv. »politička elita« sa svojim super luksuznim automobilima. Ne znam u kakvom to društvu živim u kojem se tako nešto događa. Kad bih rekla da se nad hrvatskim narodom vrši teror, neki bi mi mogli reći da pretjerujem. Istina, pišem to u afektu, ali slika tih nemoćnih ljudi koje policija navlači po ulici i to u mojoj domovini, a ne u Pol Potovoj diktaturi, izazvala je u meni gnjev, a ne samo tugu. Jedna mi je znanica

mirno rekla: »Vjeruj mi, radije bih završila u plinskoj komori nego na ovakav način na ulici!«

Ubijati se može na razne načine. Prijetnja oporezivanjem imovine još je jedna vrsta smišljenog ubijanja. Ne mislim da su materijalna bogatstva najvažnija za ljudsku sreću. Ali ovdje nije riječ o nekakvim posebnim bogatstvima nego o nečemu što su ljudi godinama stjecali uz velika odricanja. U tom su odricanju sudjelovale i bivše generacije u želji da olakšaju život svojih potomaka. Ništa nije bilo loše u tome. Dapače! Kad se čovjek ne mora brinuti o nekim temeljnim potrebama kao što je krov nad glavom, onda lakše svoju energiju koristi za opće dobro. Znam da mi je razmišljanje bilo strahovito suženo kad sam morala rješavati pitanje popriličnog duga za koji sama uopće nisam bila kriva. Danima sam razmišljala kako da se lišim i najosnovnijih stvari potrebnih za život kako bih namirila dug koji mi je život pretvorio u pakao. I vjerujte mi, nije mi padalo na pamet da mislim o ovom ili onom pitanju, zapravo o svemu onome što mi je prije toga bilo glavni sadržaj života. Važno mi je bilo ne doživjeti ovrhu. Unatoč mojim naporima koji su donosili mjesečno dobre rezultate, nisam bila pošteđena neugodnih prijetnji banke. Svaki sam mjesec manje-više gladna donosila ušteđen novac na šalter i gledala kako se broje hrpe novčanica skupljenih ne znam odakle i od koga. I moj se dio dodavao toj golemoj hrpi, a da nitko nije pitao kako ja živim. To mi je iskustvo očito bilo potrebno da bolje shvatim nevolje dužničkog ropstva koje je danas postalo noćna mora pojedinaca i cijelih naroda. A zašto? Dok se ljudi zloplate s jedne strane, drugi gomilaju novce s druge strane. Pa neka se već jednom ispita uloga bankarskog sustava, odnosno financijskih špekulacija u svijetu i kod nas. Neka se već jednom ispita opravdanost tih užasnih kamata koje naša zemlja mora plaćati, pa i ostale zadužene zemlje. A koja zemlja nije zadužena? Što se radi s tim silnim novcem koji se broji na šalterima banaka dok gladni ljudi nose svoje lančice i posljednje obiteljske uspomene u agencije koje niču iza svakog ugla? Sve što pojedine vlade europskih država, pa i naše države, poduzimaju da bi se spasile od bankrota, neće u konačnici donijeti spas, ako se napokon ne nađu hrabre institucije i hrabri ljudi koji će se suprotstaviti neoliberalnom konceptu, temeljenom na pogrešnom, nepoštenom financijskom sustavu. Taj financijski sustav treba naprosto mijenjati ako želimo preživjeti. Sudbina pojedinih naroda i čitavog svijeta ne može ovisiti o moćnom financijskom lobiju koji guta sve pred sobom da bi uvećao profite nekih korporacija i centara moći. Oduprijeti se tom Molohu koji uništava ne samo male narode kakav je hrvatski nego i velike kakvi su španjolski, talijanski, grčki, da ne nabrajam dalje, jer došla bih i do poljskog i njemačkog naroda, prevažna je zadaća svih pozitivnih snaga koje još postoje na ovome svijetu.

Nestašicu novca sada će kod nas, dakle, riješiti novi porezi. Nije u redu što su Hrvati vlasnici tolikih nekretnina, kad to nisu, recimo, Nijemci ili Francuzi. Dakle, oduzet ćemo im to na fin način. Ne onako kako su to činili nekadaš-

nji komunisti. Porezi mogu biti mnogo bolji način nacionalizacije od komunističkih načina. Nešto smo naučili od neoliberalnih kapitalista. Netko će mi sada prigovoriti da poreze uspoređujem s nacionalizacijom. A zašto ih ne bih uspoređivala ako će ti porezi prisiliti mnoge da u besćenje prodaju svoju imovinu? Pa to je gotovo isto kao da im je oduzeto. Ne moram biti stručnjak za ekonomiju, što i nisam, da ne bih razabrala kako konce vuku financijska tržišta i špekulacije koje uništavaju sve europske zemlje, a i našu su zemlju uvukle u tu bezdušnu svoju kockarnicu. Političari ni o čemu drugom ne govore nego o isplati dugova koji se zbog kamata uopće ne smanjuju, nego čak uvećavaju. Dakle, živimo da bismo vraćali dugove i to je postao sav smisao života. Moja je generacija presretna što je pri kraju svog životnog vijeka. »Hvala Bogu, što neću dugo morati gledati sve to!« – često čujem od svojih kolega, a i sama tako mislim. Jer, uistinu sve je izgubilo i smisao i vrijednost.

Vlast u takvoj situaciji nema hrabrosti vanjskim moćnicima jasno i glasno reći: »Dosta je!« Opravdavaju se Europskom unijom o kojoj bolje da ne govorim. Najlakše je tako sa sebe skinuti svaku odgovornost. Pobune diljem Europe moža ipak nešto promijene.

Što se vjerske štampe tiče, čini mi se da je ona stjerana u geto i da je slabo čitaju i sami vjernici. Donedavno sam se pitala gdje su primjeri energičnog suprotstavljanja bezdušnoj neoliberalnoj politici od strane onih koji bi mogli nešto promijeniti. Propovijed kardinala Bozanića u Mariji Bistrici kao i nastupi biskupa Košića u Sisku pokazali su da je voda došla do grla i da se više ne može šutjeti. Crkva u Hrvata neće iznevjeriti svoj narod. Nadam se.

Vrijeme je da se postave pitanja na temelju logike i zdravog razuma. Primjere, zašto se uzima kao normalno da se na svakom uglu od građana otkupljuje zlato i srebro, koje završava u inozemstvu? Zašto se prijeti novim porezima, a već sam PDV poskupljuje sve za jednu dobru četvrtinu? Zašto se ne oprezuju banke koje lihvarski iscjeduju novac od građana bez imalo osjećaja za tragičnost njihove situacije? Zašto se oduzima novac od prosvjetnih djelatnika i zdravstva kad to dugoročno uvijek ima loše posljedice? Zar buduće generacije moraju biti slabo obrazovane i bolesne? Zašto se ne sluša glas radnika koji neopravdano gube svoj posao iako je sve bilo u redu s njihovom proizvodnjom? Ne razumijem zašto se toliko vapi za stranim investicijama, a istodobno guši vlastita proizvodnja? Zašto se mijenjaju granice na štetu Hrvatske? I konačno pitanje koje sve objašnjava: zašto se služi interesu krupnog kapitala, a ne interesu vlastitog naroda? Zar nam primjeri iz Europske unije, pa i čitavog svijeta dostatno ne govore kako je takav stav poguban ne samo za pojedine narode nego i za cijeli planet na kojem bismo svi mogli mirno i ugodno živjeti da se provodi normalna politika, a ne diktat financijskih tržišta. Papa Benedikt XVI. prigodom svog posjeta Libanonu naglasio je potrebu mirnog suživota među religijama i narodima ukazujući na besmislenost ratova koji su u današnje vrijeme zapravo uvijek u službi krupnog kapitala. Nama ratovi kao da ne smetaju.

Mi se ponosimo što su naši vojnici u Afganistanu. Čak su i žene postale vojnici, što je vrhunac perverzije! Nitko me neće uvjeriti da vojska na tuđem terenu može biti u službi mira. Vojska je uvijek u službi rata, a rat je najveći mogući zločin jer legalizira ubijanje ljudi i uništavanje planeta Zemlje prema kojoj bismo se morali ponašati s više poštovanja. Znam da će se neki žestoko okomiti na ovakav moj stav, ali kao kršćanka protivim se svakom nasilju i današnjim namještenim ratovima s ciljem osvajanja resursa i izvora energije. I u prošlosti su ratovi bili takvi, ali danas su oni daleko opasniji. Zemlja se jedva okreće od silnog oružja koje su na nju natovarili bezumni dirigenti ratova.

Da se vratim, reklo bi se, sitnim stvarima svakodnevnog života. No, upravo zato što su svakodnevne, mislim da su jednako važne kao i krupni svjetski problemi. Primjerice, uskoro ćemo biti prisiljeni upotrebljavati vrlo skupe i po zdravlje vrlo opasne žarulje, jer je tako netko u Bruxellesu odlučio. Žarulje nisu nikada trošile mnogo struje, pa se zasigurno moglo dopustiti alternativno rješenje. Zar mlazni avioni ne troše daleko više energije? Nebo iznad nas gotovo je permanentno ispresjecano bijelim trakama tog bezumnog ponašanja koje ne smeta briselskim birokratima kad je riječ o štednji energije. Očito se opet neka korporacija želi obogatiti na račun širokih masa. Takve su žarulje dokazano štetne po zdravlje ljudi pa ih ne opravdava nikakva štednja. Ovakvo antihumano ponašanje nije normalno. Uostalom štednja na uštrb zdravlja skuplja je od svake rasipnosti.

Često mi se čini, kad gledam ta hladna bezosjećajna lica koja donose propise i zakone, da na vlasti imamo obične sadiste koji uživaju u mučenju vlastitog naroda. Naravno da treba stvari dovesti u red, ali ne tako da glavni krivci ostanu netaknuti. I ne tako da se stvaraju goleme, ničim opravdane klasne razlike. Imam dojam da je blokadom pravne države Hrvatska namjerno dovedena u takvo stanje da bi lakše postala plijen svjetskih centara moći. Jer, zar su zato ginuli naši mladići, zar smo zato gledali razaranje naših sela i gradova u Domovinskom ratu da bismo sada za svaku sitnicu pitali Bruxelles za mišljenje? Europska je unija, šaljući promatrače, mirno gledala kako naši ljudi stradavaju i ginu. Ne bivša kulturna, demokratska Europa na koju su starije generacije bile navikle, nego ova sadašnja neoliberalna Europa koja je prosperitetne države učinila dužničkim robovima, a njihove narode duboko nesretnima. Ona je na tijelu naše domovine poput krpelja koji siše krv i izaziva već tešku upalu.

Možda bih svoje mišljenje o hrvatskim granicama trebala zadržati za sebe, jer se može krivo shvatiti. Nikada nisam bila nacionalist ni hrvatski fanatik. Ponosim se na neke svoje pretke koji su bili Poljaci, Nijemci i Austrijanci. No, usuđujem se reći da mi Hrvatska sa svojim granicama djeluje očerupano. Sjećam se da me je uvijek čudilo što Neum presijeca Hrvatsku na dva dijela. Sada kad naši Hrvati južno od Neuma, a i mi s druge strane, moramo pokazivati osobne dokumente da bismo došli do tog dijela svoje domovine, presječene Hrvatske, problem mi se čini još gorim. Izazvat ću možda strašne reakcije ako

ustvrdim da bi Neum trebalo vratiti Hrvatskoj, a Republici Bosni i Hercegovini omogućiti sve trgovačke i turističke pogodnosti preko luke Ploče, pa i drugih luka, a i na sve druge moguće načine. Tada ne bi trebalo razmišljati o nekim skupim koridorima i mostovima. Držim da bi i sama Bosna i Hercegovina imala više koristi od takvih uviđavnih sporazuma nego što ima od tih devet kilometara koji zadaju komplikacije hrvatskom stanovništvu, a njoj ne donose ništa značajno. Zaista, u politici je potrebna uviđavnost. Kao i svaki građanin imam pravo na takva razmišljanja (tako je svojevremeno razmišljao i čuveni pisac Petar Šegedin!) koja uopće nisu nacionalistička nego temeljena na logici, zdravom razumu i uvažavanju interesa svakog naroda. Žao mi je ako se moje razmišljanje pogrešno shvati. U Bosni je bio rođen i moj otac, pa je, i ne samo zato, volim kao i Hrvatsku. Suprug mi je Hercegovac, pa i to nešto govori.

Uvijek sam mislila da će grad Zagreb, kad Hrvatska postane samostalna, izgledati lijepo i njegovano. No, nažalost, nikada nije bio više devastiran grafitima i raznim ostalim uništavanjima nego sada. Kao da se to ne tiče gradskih vlasti. Oni koji se stalno voze autima više gledaju semafore nego fasade kuća, pa to manje primjećuju od nas upornih pješaka. Nisam ja vlasnik tih bezbrojnih kuća, iznakaženih vandalskim rukama, ali to mi smeta kao da jesam, jer držim da je sve na neki način moje što moram svaki dan gledati. Pa i da ne moram gledati, stalo mi je do toga da moj grad bude lijep. Svi smo mi zapravo vlasnici svakog stabla, svakog cvijeta na svijetu. Planet Zemlja pripada svima nama i trebaju nas se ticati brazilske šume kao što nas se tiču borovi u vlastitom vrtu. A kako nas se onda neće ticati svaki kutak vlastitoga grada?

Poželjno je da se ljudi raduju novim zakonima, jer, ako su novi, trebalo bi značiti da su i bolji, ali događa se obrnuto. Naši seljaci razmišljaju o odlasku u Australiju ili Kanadu, jer ih novi zakon, kako oni drže, vodi u propast. Osim toga, nakon ovogodišnje grozne suše, nismo dobili jasan odgovor o robnim rezervama. Čini se da te rezerve uopće nemamo ili su sasvim nedostatne. Mislim da bi svatko od nas platio za mlijeko koju kunu više, ali dajte mljekarima ono što ih ide. Prolijevanje mlijeka po cestama i livadama dok svake minute umire neko dijete u svijetu od gladi, grijeh je koji vapi u nebo. Zar seljaci moraju zatvarati svoje farme i davati krave na klanje zbog nekoliko naših kuna koje nam država želi uštedjeti? Ako je već tako dobra prema potrošačima, onda neka smanji neke druge cijene koje su astronomske. Što običnom čovjeku znači cijena krzna i nakita u ovo teško vrijeme, ali mu itekako znači cijena struje i plina. Ne treba biti stručnjak za ekonomiju da bi se ponešto uočile. Ništa nije gore nego kad struka griješi, a to vidimo najbolje po ne tako davnim dobitnicima Nobelove nagrade za ekonomiju koji su pledirali za neoliberalnu politiku dereguliranih tržišta i svijet doveli u ovo u čemu smo sada. Da su barem imali znanje drevnih Indijanaca koji su promatrali prirodu i ravnali se po njezinim zakonima!

Htjela sam ovaj članak završiti s nekoliko rečenica ohrabrenja, jer najgore je ako nas obuzme beznade. I smrtno bolesnom pacijentu treba dati nadu u

ozdravljenje. Nisam trebala razmišljati o nekoj isforsiranoj utjehi, jer ona se u stvarnosti neočekivano, silovito pojavila. Odjednom se dogodilo nešto što je izazvalo sveopću radost, opće nacionalno oduševljenje. Obrat u raspoloženju cijeloga naroda. U Haagu je proglašena oslobađajuća presuda našim generalima. Kao da nas je odjednom dodirnuo neki čarobni štapić. Smijeh i sreća na svakom koraku. Katedrala puna ljudi zajedno sa slobodnim generalima koji se na kraju mise odlaze pokloniti blaženom Alojziju Stepincu. Sa suzama radosnicama priključujem se svima, cijelom hrvatskom narodu.